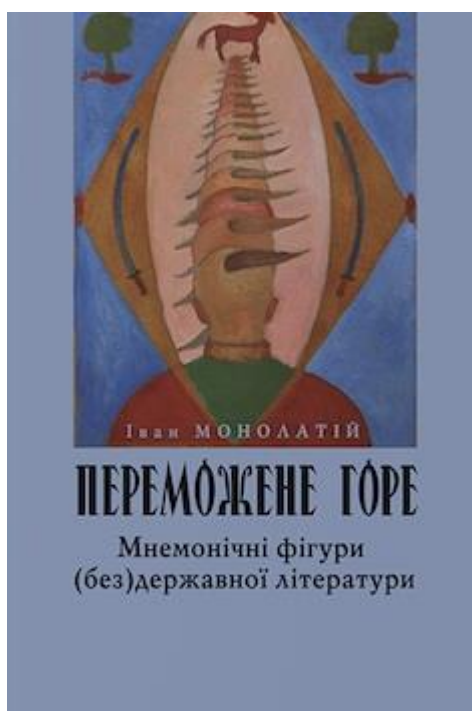

Радість повернення

Монолатій І. Пеерможене горе. Мнемонічні фігури (без)державної літератури. Івано-Франківськ: Лілея-НВ, 2020. - 256 с.

[Tweet](#)

Нова книга Івана Монолатія є своєрідним продовженням його попередньої праці «Від Донецька до Перемишля. Як сучасна література «пам'ятає» українські міста». І якщо у ній автор запропонував перевірку міст на пам'ять, то тепер він пропонує перевірити нас, читачів, на пам'ять творів (без)державної літератури. Час дії – ХХ століття, місце дії – Україна і довкола неї (не обов'язково ХХ століття). Герої – мнемонічні фігури.

Для своїх студій автор обирає твори, які, на його думку, можна вважати мнемонічними парами: «Сліпці» - «Вершники», «Людина покірна» - «Тигролови», «Залізний куркуль» - «Жовтий князь» тощо. Твори кожної пари з'явилися приблизно в одному і тому ж часовому проміжку. Не всі вони відомі на широкий загаль, отже, завдяки автору відбувається своєрідне повернення їх до нашої літературної пам'яті.

Починається дослідження роздумами над творами Миколи Бажана «Сліпці» та Юрія Яновського «Вершники», а завершується творами «Збирачі каміння» В'ячеслава Медведя та «Листя землі» Володимира Дрозда. Між ними ще вісім пар родом із ХХ століття. Ключовими у книзі є мнемофігури, мнемоінструменти та топоси, які автор називає атрибутами пам'яті. Серед топосів він виділяє топос поразки, перемоги, революції, геноциду, війни, біженства, екоциду та посттравми. Саме вони є визначальними для аналізованих художніх текстів. Вони пов'язані з відповідними мнемофігурами: Сліпці, Вершники, Тигролови тощо. Фактично мнемофігури автор виводить із заголовків («Роман про добру людину», «Україна в огні», «Людина і зброя»). Кожна пара становить собою характеристику певного періоду нашої історії, що для Івана Монолатія важить іноді більше, ніж сам твір, і в цьому перевага його книги, адже маємо не класичний літературознавчий аналіз, а цікаву інтерпретацію прочитаного з ґрунтовними та фаховими поясненнями як історика та політолога.

Мнемоінструменти поділені на живі та неживі. Серед живих, наприклад, Прадід та Дід («Листя землі»), Баба, Козак Мамай («Роман про добру людину»); серед неживих – фотографія, поїзд («Еней і життя інших»), криниця, річка, степ («Україна в огні»). Саме пошуком фігур пам'яті зумовлений не лише вибір творів, але й інтерпретація їх, тому й розмова про ці книги дещо специфічна. Щоправда, не можемо погодитися з автором, що «мнемонічні фігури (без)державної літератури можна було б умістити на одній невеликій полиці в якійсь книгарні». Їх значно більше, особливо, якщо зазирнути і в

кожний окремо взятий період, з якого автор намагався виокремити не більше двох творів. Зрештою, 10 пар, тобто 20 текстів, говорять про певні закономірності, але не є абсолютим. Про що ці твори? «Мабуть, найперше ми б знайшли в цих текстах біль поразки нашої національно-визвольної боротьби, горе од Голодомору, трагізм Другої світової війни і біженства з рідної землі, замилювання княжим і козацьким минулим, життєствердність долі українських родин, втрату рідної хати».

А що ж таке мнемофігури у розумінні автора? Це твори нашої літератури, окреслені та впорядковані певним чином. А твір як пам'ять іноді важить більше, ніж твір як естетичне явище, особливо для тих, для кого література може стати чи не єдиною пам'яттю.